

תמונת מצב אי הביטחון התזונתי בישראל

דו"ח אי ביטחון תזונתי, אוגוסט 2021, ארגון לתת

אחת מכל חמש משפחות ואחד מכל שלושה ילדים חיים באי ביטחון תזונתי

ביטחון תזונתי מוגדר כמצב בו לכל בני האדם יש כל העת, נגישות סדירה, פיזית וכלכלית, לכמות מספקת של מזון בריא ומזין, המתאים להעדפותיהם וצרכיהם התזונתיים, ומאפשר קיום חיים פעילים ובריאים. אי ביטחון תזונתי הינו הסממן החמור ביותר של העוני, המתבטא בהיעדר יכולת כלכלית ונגישות לתזונה בסיסית הנדרשת לקיום מאוזן ותקין (ארגון המזון והחקלאות של האו"ם).

מגפת הקורונה גרמה למשבר בריאותי וכלכלי בחברה הישראלית, ולפגיעה מוגברת במשפחות החיות באי ביטחון תזונתי. השהייה הרציפה בבתים (כתוצאה מסגרים, חופשים ללא מסגרות וקייטנות, תקופת החגים וסגירת מערכת החינוך) השפיעה על התגברות הצורך במזון של משקי הבית, שחלקם חוו פגיעה תעסוקתית והתקשו לכסות את הוצאותיהם. מצב זה הביא להידרדרות ולמצוקה כלכלית של משפחות רבות אשר נאלצו לוותר או לצמצם במזון, חלקן לראשונה בחייהן וחלקן בתדירות גבוהה יותר מאי פעם. התפרצות מגפת הקורונה והתפתחות המשבר הכלכלי גרמו לעלייה ניכרת בפניות לסיוע מעמותות המזון, וזעקת אלו החיים באי ביטחון תזונתי החלה להישמע באמצעי התקשורת ובמדיה החברתית.

על פי ההערכה של ארגון לתת¹, המבוססת על סקר שהועבר בחודשים יולי- אוגוסט 2021, אנו ניצבים בפני מציאות מדאיגה. **2633,000** ²(21.8%) משפחות חיות באי ביטחון תזונתי, מעל חמישית מהמשפחות בישראל. מתוכן **292,000** (10.1%) חיות באי ביטחון תזונתי חמור. כמו כן, **774,000** ילדים³ (31%) נמצאים באי ביטחון תזונתי, מתוכם **402,000** (16.1%) חיים באי ביטחון תזונתי חמור. בהשוואה לבדיקה האחרונה שנעשתה בארגון לתת בשיא המשבר בספטמבר 2020, ועל אף ציפייה לראות ירידה בשיעורי אי הביטחון התזונתי לרמות של טרום המשבר, לא נצפה שינוי משמעותי ורמת אי הביטחון התזונתי נותרה גבוהה מאוד: סך כל המשפחות באי ביטחון תזונתי ירד מ-656,000 ל-633,000 בשנת 2021, אך מספר המשפחות באי ביטחון תזונתי חמור עלה מעט מ-286,000 משפחות ל-292,000 באי ביטחון תזונתי חמור. בהשוואה לסקר ביטחון תזונתי של המוסד לביטוח לאומי (האחרון שפורסם ב-2018, בהתייחס ל-2016), נוספו בתקופה זו כ-120,000 משפחות החיות באי ביטחון תזונתי, מתוכן כ-40,000 החיות באי ביטחון תזונתי חמור.

למרות שנראה שמבחינות מסוימות המשק בתהליכי חזרה לשגרה, אותותיו של המשבר הכלכלי עבור משפחות רבות עדיין ניכרים. הימשכות מצב זה לאורך זמן, עלולה להוביל לצמצום משמעותי בהוצאות ולווייתורים כואבים שמשמעם חוסר יכולת לתת מענה לצרכים החיוניים הדרושים לקיום בכבוד. משפחות רבות יאלצו לוותר על כמות ואיכות המזון הנצרך בביתן, ויזדקקו לפנות לסיוע במזון. מערכת התמיכה העיקרית כיום בישראל בתחום הביטחון התזונתי ניתנת על ידי עמותות וארגוני החברה האזרחית, הנשענים על תרומות פילנתרופיות והציבור הרחב. להערכת לתת, המשמש כארגון גג ובנק מזון ארצי, ומשתף פעולה עם רשת של 200 עמותות ב-125 יישובים שתומכים יחד ב-80,000 משפחות בכל הארץ ובכל המגזרים בחברה האזרחית, רשת ביטחון חברתית זו מחלקת מזון בשווי 700 מיליון ש"ח בשנה.

ערן וינטרוב, מנכ"ל ארגון לתת: התפרצות הקורונה והמשבר הכלכלי גרמו להחמרת העוני ואי הביטחון התזונתי בקרב משפחות שהיו עניות טרום המשבר והתדרדרות למצוקה של משפחות מהמעמד הבינוני-נמוך. שנה וחצי לאחר פרוץ הקורונה ועל אף התמתנות מסוימת של המשבר הכלכלי, רמת אי הביטחון התזונתי נותרה גבוהה מאוד ביחס למצב טרום המגפה ואף חלה החמרה נוספת בשיעורי אי הביטחון התזונתי החמור. ההתחייבות של חה"כ מאיר כהן, שר הרווחה והביטחון החברתי, להקצות 100 מיליון ש"ח בבסיס תקציב המדינה, מתוך כמיליארד ש"ח שחסרים לנושא, הם צעד ראשון ומשמעותי ומסר חשוב לאוכלוסיות המוחלשות בישראל, אשר מתמודדות עם מצוקה קשה. 80,000 משפחות שחיות באי ביטחון תזונתי ונתמכות על ידי 200 עמותות סיוע הפועלות יחד עם ארגון לתת בכל ימות השנה, בשגרה ובחירום, מחכות למימון הממשלתי, שיצטרף להתגייסות של החברה הישראלית, הציבור הרחב, הקרנות הפילנתרופיות והמגזר העסקי, על מנת לתת מענה לצורך הרב.

¹ עקב קשיי איסוף בחברה הערבית ועל מנת לאמוד באופן שמרני את מידת ההחמרה באוכלוסייה זו, הנתונים מבוססים על שיעורי ההחמרה באוכלוסייה היהודית.

² מספר משפחות, נפשות וילדים חושב על פי גודל האוכלוסייה אותו פרסם המוסד לביטוח לאומי בסקר הביטחון התזונתי האחרון (2018)

³ יחידת המדידה של הסקר הינה משפחות. על מנת לאמוד את הנפשות והילדים, נלקח היחס בין שיעורי המשפחות לנפשות בוגרות וילדים, בהתאם למחקר האחרון של המוסד לביטוח לאומי משנת 2018

מדידת הביטחון התזונתי מבוססת על מדד ה-UDSA (משרד החקלאות האמריקאי) המקובל במדינות מפותחות ושנעשה בו שימוש גם על ידי המוסד לביטוח לאומי בישראל. הכלי הוא שאלון מתוקף בן 6 שאלות (המבוסס על שאלון ארוך יותר בן 18 שאלות) המחלק את העונים עליו ל-3 קטגוריות:

1. ביטחון תזונתי – משקי בית המאופיינים בנגישות למגוון ולכמות מזון באופן סדיר.
2. אי ביטחון תזונתי קל – משקי בית המאופיינים במחסור מסוים באספקת מזון, תחושת חרדה, והתאמת תקציב המזון ומגוון המזון שאוכלים.
3. אי ביטחון תזונתי חמור – משקי בית המאופיינים בתחושת רעב וויתור קבוע על כמות המזון הנצרכת בבית.

הנתונים מבוססים על מחקר טלפוני ואינטרנטי בקרב מדגם מייצג של 513 נדגמים בגילאי 18 ומעלה הכולל את כלל המגזרים בחברה הישראלית. הנתונים נאספו במהלך החודשים יולי ואוגוסט 2021. טעות הדגימה המרבית עבור מדגם זה היא +/- 4.5%, בהתאם לרמות הביטחון המקובלות. הנתונים נאספו על ידי מכון **rotem ar.** ונותחו על ידי מכון **ERI.**

שיעורי אי ביטחון תזונתי בישראל, אוגוסט 2021 - על פי בדיקה של ארגון לתת

ילדים		נפשות		משפחות		
402,000	16.1%	947,000	12.2%	292,000	10.1%	אי ביטחון תזונתי חמור
372,000	14.9%	995,000	12.8%	341,000	11.7%	אי ביטחון תזונתי קל
774,000	31%	1,942,000	25%	633,000	21.8%	סה"כ אי ביטחון תזונתי

שיעורי אי ביטחון תזונתי בישראל, ספטמבר 2020 - על פי בדיקה של ארגון לתת

ילדים		נפשות		משפחות		
395,000	15.8%	931,000	12%	286,000	9.9%	אי ביטחון תזונתי חמור
404,000	16.2%	1,081,000	14%	370,000	12.8%	אי ביטחון תזונתי קל
799,000	32%	2,012,000	26%	656,000	22.6%	סה"כ אי ביטחון תזונתי

שיעורי אי ביטחון תזונתי בישראל, 2016 - על פי בפרסום של המוסד לביטוח לאומי (2018)

ילדים		נפשות		משפחות		
352,000	14.1%	832,000	10.7%	252,000	8.8%	אי ביטחון תזונתי חמור
286,000	11.4%	761,000	9.8%	261,000	9%	אי ביטחון תזונתי קל
638,000	25.5%	1,593,000	20.5%	513,000	17.8%	סה"כ אי ביטחון תזונתי